

La Vall del Madriu-Perafita-Claror va ser declarada patrimoni mundial de la humanitat per la Unesco l'any 2004 atenent el seu valor paisatgístic. La preservació d'una vall major en la seva totalitat és un fet insòlit, i l'únic cas que s'ha donat als Pirineus.

L'origen glacial de la vall es posa de manifest amb les destacables formes del relleu, sobretot amb els pics, les carenes i el destacable sistema lacustre, amb una trentena de llacs, i en particular amb l'estany de l'Illa (el segon més gran d'Andorra), però també amb la seva evident forma d'U. Això, junt amb els 1.850 metres de desnivell i la peculiar orientació est-oest han contribuït al modelatge d'un paisatge de grans contrastos que es pot dividir en tres vistes diferenciades. La primera, la supraforestal, que es troba per sobre dels 2.400 metres, on predominen el desert mineral, els prats d'alta muntanya, els estanys i les formes de la geomorfologia. La segona, el paisatge dels vessants, compost per bosc compacte, amb un fort contrast entre les obagues i les solanes, i amb corredors d'allaus en els vessants més abruptes. I la tercera, la de fons de vall, traçada per les aigües dels rius Madriu i Perafita, que mostra el diàleg continuat entre l'home i la natura, entre els escassos recursos naturals i el seu aprofitament per a la subsistència dels habitants de la vall.

Històricament, l'economia de la vall es fonamentava en una simbiosi entre els interessos agrícoles, els de pastoreig i els siderúrgics, que es van veure obligats a adaptar-se a una orografia i a un clima adversos. Fonamentalment, el territori es va dedicar a l'agricultura: el fons de vall va ser aprofitat com a zona de conreu per a l'obtenció de productes agrícoles, tant per al consum humà com per al manteniment de la cabana ramadera. De fet, la ramaderia va esdevenir l'altra activitat bàsica de la zona. D'aquesta manera, aquestes dues activitats han representat un paper determinant per a la configuració del paisatge tal com el podem admirar avui i per a l'increment de la diversitat del medi. En definitiva, la tasca d'agricultors i ramaders va propiciar el desenvolupament d'alguns dels elements característics de la vall que actualment li confereixen el seu valor: els mosaics aparentment aleatoris dels camps de cultiu, els prats de dall, els cortals (utilitzats antigament per al conreu de cereals, vinyes i tabac, o també per dur-hi a péixer el bestiar en èpoques de temps més benigne) i les restes de

Susanna Simon i Torralba

Directora executiva del Pla de gestió de la Vall del Madriu-Perafita-Claror

Susanna Simon i Torralba

El paisatge cultural de la Vall del Madriu-Perafita-Claror

cabanes de pastor i els orris, que servien per controlar els ramats i aprofitar la llana i la llet del bestiar oví. Aquesta interacció entre l'home i la natura ha suposat al llarg del temps un notable enriquiment de la diversitat biològica però també, de manera molt especial, del paisatge. En conseqüència, resulta essencial fomentar aquestes activitats, que van lligades a la història i a la definició del territori, al temps que li atorguen gran part del seu valor cultural, amb la finalitat de mantenir-lo viu i en un estat de conservació adequat.

També la indústria siderúrgica ha deixat la seva empremta en la vall i ha contribuït a la seva riquesa cultural. Les restes de la farga que es va instal·lar a la riba del riu Madriu i les més de dues-centes carboneres que s'hi compten conformen un conjunt de vestigis singulars de l'ús que l'home ha fet dels recursos que li oferia el territori.

L'última intervenció humana remarcable a la vall van ser els treballs de Fhasa a la dècada dels anys 30 del segle passat per construir els embassaments i col·lectors que abasteixen la presa d'Engolasters. Les obres de Fhasa estan íntimament lligades a la història del nostre país perquè van obrir les portes a la modernització i al progrés d'una Andorra que fins aleshores vivia pràcticament del medi rural, amb unes vies de comunicació deficientes i una població que sovint buscava millors oportunitats de vida a fora. És cert que aquestes obres van modificar el paisatge, però alhora, i tal com s'havia fet amb anterioritat en altres explotacions de recursos naturals, es va aconseguir mantenir un equilibri amb l'entorn. A la vall del Madriu-Perafita-Claror l'impacte va ser mínim, però algunes de les infraestructures que s'hi van bastir, com les preses de l'Illa i de Ràmio, o la caseta del guarda de la presa de Ràmio (un dels exemples més singulars de l'arquitectura del granit de la primera meitat del segle xx), són avui una part essencial del patrimoni arquitectònic de la zona.

La història de la vall del Madriu-Perafita-Claror és la història d'Andorra. Al llarg dels dotze kilòmetres de llargada anem trobant vestigis de cadascun dels diferents períodes històrics i empremtes d'aquells temps difícils on els seus habitants lluitaven constantment per treure profit de la terra. El camí del Madriu destaca com a centre d'unió de totes les activitats que s'hi han anat succeint. Aquest camí va ser emprat en els primers temps per pagesos, pastors, fargaires i paquetaires; més endavant per refugiats, viatgers i contrabandistes, i avui

en dia per excursionistes. I per tot això és el símbol per excel·lència de la història de la vall i d'Andorra.

Aquest paisatge, que és un gran mantell compost per fragments entreteixits del passat, des del més llunyà fins al més recent, i que ens ofereix pinzellades dels darrers set-cents anys de la nostra història, es troba en constant evolució. Amb el retrocés de les activitats tradicionals assistim a una expansió de la massa forestal, i en conseqüència a una pèrdua de valors culturals, naturals i paisatgístics. Amb tota seguretat, el turisme serà la propera activitat que el modifiqui, per la qual cosa hem de vetllar per retrobar l'equilibri de què ha gaudit durant tants anys. Però això s'ha de fer de manera sostenible i vetllant perquè cap activitat o ús posi en perill totalment o parcial de manera permanent o temporal el llegat que ens han deixat els nostres antecessors.

Tenim doncs l'obligació de preservar la vall del Madriu-Perafita-Claror perquè les generacions futures puguin gaudir de la seva riquesa cultural, ecològica, paisatgística i social.

